

Privatarkivudvalget

Rapport til Kulturministeren

Udvalgets virksomhed fra 2016-2019

Privatarkivudvalget
31-12-2019

Indhold

Anbefalinger til udvalgsperioden fra 2020 til 2023	1
Privatarkivudvalgets lovhjemmel	1
Udvalgets kommissorium	2
Udvalgets nuværende sammensætning og udskiftninger i perioden 2016-2019	2
Redegørelse for udvalgets virksomhed fra 2016 til 2019	3
Anbefalinger fra Rapporten 2012-2015	3
Opfølgning på anbefalingerne fra rapporten 2012-2015	4
Udarbejdelse af National Strategi for Private Arkivalier	5
Bilag 1: Nationalstrategi for private arkivalier	7
Indledning	7
Mission	8
Vision	8
Indsatsområder	8
Skærpet synlighed	8
Fælles løsninger	9
Handlingspunkter:	9
Nødvendige ressourcer	9
Handlingspunkter:	9
Juridisk afklaring	9
Handlingspunkter:	10

Anbefalinger til udvalgsperioden fra 2020 til 2023

1. At privatarkivudvalget arbejder videre med virkeliggørelse af den af national strategi gennem et pilotprojekt om dokumentation af klimadagsordenen og dens påvirkning af det danske samfund.
2. At privatarkivudvalget fortsætter sit arbejde med uændret kommissorium frem til 2023

Privatarkivudvalgets lovhjemmel

Privatarkivudvalget dannedes første gang, da kulturministeren med hjemmel i §5 i lov nr. 337 af 14. maj 1992 nedsatte et udvalg til at fremme Rigsarkivets samarbejdende og rådgivende rolle på arkivområdet for kulturelle og videnskabelige institutioner. Ved lov nr. 532 af 6. juni 2007 og bekendtgørelse nr. 1035 af 21. august 2007, §45, blev Privatarkivudvalget etableret som et permanent udvalg, hvilket er forblevet uændret i nyere lovændringer og den seneste bekendtgørelse.¹

---

¹ Lov nr. 1170 af 10. december 2008, Lov nr. 652 af 18. maj 2015, Lov nr. 644 af 8 juni 2016 samt bekendtgørelse nr. 1201 af 28. september 2016.

Udvalget har siden 1993 afgivet rapport over udvalgets, og varierende former for arbejdsgrupper, virksomhed til kulturministeren. Denne rapport er således den syvende rapport fra Privatarkivudvalget.

Udvalgets kommissorium

Kulturministeriet gav Privatarkivudvalget følgende kommissorium for perioden 2016-2019

- Udvalget har til opgave at fremme samarbejde og koordination mellem Rigsarkivet og andre kulturelle og videnskabelige institutioner, der indsamler og tilgængeliggør private arkivalier
- Udvalget kan drøfte spørgsmål i forbindelse med indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af private arkivalier. Udvalget kan udforme udviklingsprojekter på privatarkivområdet.
- Udvalget har derudover til opgave at fremme tilgængeliggørelsen af private arkivalier
- Udvalget kan nedsætte arbejdsgrupper til drøftelse af enkeltspørgsmål, eventuelt med deltagelse af sagkyndige, der ikke er medlem af udvalget.
- Kulturministeriet kan anmode udvalget om at afgive udtalelse i spørgsmål, der knytter sig til indsamling, bevaring, tilgængeliggørelse m.v. af private arkivalier.
- Rigsarkivaren indkalder til halvårige møder og indkalder samtidig medlemmernes forslag til dagsorden.
- Udvalget afgiver i 2019 en rapport til kulturministeren om udvalgets arbejde. Udvalget rapporterer efter ministeriets nærmere bestemmelse om gennemførelse af enkelte projekter, hvortil der er opnået støtte af offentlige midler.

Udvalgets nuværende sammensætning og udskiftninger i perioden 2016-2019

- Formand, Rigsarkivar Anne-Sofie Jensen
  - Afløste pr. 1. januar 2019 Rigsarkivar Asbjørn Høllum
- Vicedirektør Kirsten Villadsen Kristmar, Rigsarkivet
  - Afløste pr. 8 februar 2017 områdeleder Lone Hedegaard Lilegren
- Vicedirektør Ole Magnus Mølbak Andersen, Rigsarkivet
  - Afløste pr. 8 februar 2017 vicedirektør Steen M. Ousager
- For Organisationen Danske Arkiver, Stadsarkivar for Aarhus Stadsarkiv Søren Bitsch Christensen

- For Nationalmuseet, seniorforsker Ulla Kjær (G)²
- Det Danske Udvandrerarkiv, Jesper Thomassen, Stadsarkivar for Aalborg Stadsarkiv og leder af det Danske Udvandrer arkiv
  - Afløste pr. april 2017 Arkivleder Jens Topholm
- Det Kgl. Bibliotek³, Afdelingsleder Birgit N. Henriksen
  - Afløste pr. 10 september 2019 Vicedirektør Pernille Drost, det Kgl. Bibliotek
- For Sammenslutningen af Lokalarkiver, Formand for SLA's Styrelse, Jørgen Thomsen, Stadsarkivar for Odense Stadsarkiv indtil 2018 (G)
- For Sammenslutningen af Lokalarkiver, Arkivleder Birgitte Herreborg Thomsen, Lokalhistorisk arkiv for Gl.Tønder Kommune (G)
- For Slots- og Kulturstyrelsen, Museums konsulent Valdemar Hedelykke Grambye
  - Afløste Hans Henrik Landert pr. 10 september 2019
  - Hans Henrik Landert afløste pr. 28 marts 2017, Eske Wohlfahrt
- Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Ulrich Flaskager-Hansen (G)

Udvalget tilknyttede i sommeren 2017 arkivar Jacob Halvas Bjerre som fast sekretær til udvalget.

Redegørelse for udvalgets virksomhed fra 2016 til 2019

Udvalget er mødtes i alt syv gange i perioden, men de fleste af udvalgets medlemmer har sideløbende deltaget i flere arbejdsgrupper i forbindelse med udarbejdelsen af en national strategi for private arkivalier. (Se nedenfor). Samlet set har udvalgets virksomhed haft afgørende betydning for, at udvalgets medlemmer har fået en fælles forståelse for de udfordringer, der især er ift. indsamling, bevaring tilgængeliggørelse af digitalt materiale.

Udvalget har i perioden ikke søgt offentligt støtte til gennemførelse af enkeltprojekter, hvorfor der ikke foreligger særskilt afrapportering herom.

Anbefalinger fra Rapporten 2012-2015

Udvalget 2012-2015 fremsatte følgende anbefalinger,

1. At der udarbejdes en national strategi for indsamling og bevaring af private digitale arkivalier. Strategien skal sætte fokus på betydningen af, at digitale data har kortere levetid og derfor skal indsamles hurtigere end papir. Strategien skal understøtte indsamlings- og bevaringsindsatsen hos danske arkiver i arbejdet med private digitale arkivalier.

---

² Genudpegning er angivet ved (G)

³ Ved udvalgets nedsættelse var både Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket (v. specialkonsulent Hanne Johansen) repræsenteret. Grundet sammenlægningen af de to institutioner blev udvalgsposterne også sammenlagt. Pernille Drost fortsatte som udvalgsmedlem for den nye institution.

2. At der arbejdes videre med udvikling af SmartArkiveringsløsningen for at understøtte indsamlingen af digitale data.
3. At der arbejdes videre med en fælles søgeportal, der henter data fra eksisterende søgesystemer (gerne både offentlige arkiver og privatarkiver).
4. At udvalget holder sig orienteret om arbejdet med at føre den indgåede aftale med CopyDan Billedkunst ud i livet og det efterfølgende arbejde med at sætte fokus på indsamling af fotografier med afsæt heri. Der skal også arbejdes for en aftale om formidling, der i større grad afspejler kulturarvsinstitutionernes ønsker om at kunne publicere de tilgængeliggjorte fotografier i en faglig historisk kontekst.
5. At der med udgangspunkt i hidtidige erfaringer udarbejdes forslag til løsninger på fælles udfordringer i crowdsourcingprojekter.

Opfølgning på anbefalingerne fra rapporten 2012-2015

Særligt punkt 1, udarbejdelsen af en nationalstrategi for indsamling og bevaring private digitale arkivalier, er hovedresultatet fra udvalgets arbejde i perioden fra 2016-2019, og dette punkt vil blive behandlet særskilt i afsnittet "Udarbejdelse af National Strategi for Private Arkivalier".

Anbefaling to til fem fra rapporten 2012-2015 gennemgås i det følgende:

2) Aarhus Stadsarkiv havde implementeret SmartArkiveringsløsningen, som et forsøg, og det vurderedes ved udgangen af 2016, at Smartarkiveringsløsningen muliggjorde indsamling fra private borgere, men ikke fra større digitale systemer. Samtidig forudsatte indsamlingen af private digitale arkivalier fra borgerne stadig et større opsøgende arbejde. Smartarkiveringsløsningen er ikke blevet udbredt til andre arkiver. Der er derfor Privatarkivudvalgets vurdering, at Smartarkivløsningen langt fra er et tilstrækkeligt redskab til at understøtte bevaring af digitale privat arkiver.

3) Den fællessøgeportal ønskedes realiseret gennem åbne API'er, således at registreringspraksis hos de enkelte institutioner ikke skulle ændres. Arbejdet med en særskilt søgningsmulighed på privatarkivalske metadata blev stoppet i sommeren 2018 grundet øgede teknologiske muligheder. Fokus er derfor på hele arkivsamlinger, fremfor kun en delmængde, og behovet er centreret om brugernes søgemuligheder uanset arkivaliernes fysiske placering eller institutionelle forhold. Emnet er stadig et fokuspunkt for udvalget, men udvalget vurderer, at arbejdet med en fælles søgemulighed skal diskuteres i et langt bredere forum, hvor flere relevante afdelinger, fra de organisationer der er repræsenteret i Privatarkivudvalget, inddrages.

4) Copydan aftalen er blevet fulgt internt og vurderet af de respektive udvalgsmedlemmers institutioner, og gav ikke anledning til yderligere diskussioner i udvalgsperioden. Det er udvalgets målsætning at følge de fremtidige forhandlinger på området og samarbejde ved evt. interesse sammenfald.

5) Det er løbende blevet vidensdelt erfaringer med crowdsourcing, men der er ikke fundet behov for at igangsætte fælles crowdsourcing projekter.

Udarbejdelse af National Strategi for Private Arkivalier

Arbejdet blev igangsat i foråret 2017 og i september blev Rigsarkivet opfordret til at være primus motor i dette arbejde af Privatarkivudvalget. I foråret 2018 nedsatte Privatarkivudvalget en bred arbejdsgruppe med følgende medlemmer:

Vicedirektør Kirsten Villadsen Kristmar, Rigsarkivet
Områdeleder Jan Dalsten Jørgensen, Rigsarkivet
Områdeleder Mette Hall-Andersen, Rigsarkivet
Arkivar Jacob Halvas Bjerre, Rigsarkivet
Stadsarkivar, Jørgen Thomsen, SLA
Stadsarkivar, Søren Bitsch, ODA
Stadsarkivar, Jesper Thomassen, Udvandrerarkivet
Afdelingsleder, Birgit N. Henriksen, Det Kgl. Bibliotek
Arkivar Ulrich Flaskager Hansen, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Der afholdtes derefter fire workshops med henblik på at formulere en national strategi for indsamling af private arkivalier.

Første workshop afholdtes i juni 2018, hvor arbejdsgruppen foretog en omfattende SWOT analyse af det privatarkivalske område med henblik på at udarbejde et kommissorium for en national strategi for private arkivalier.

Arbejdsgruppens kommissorium til det videre strategiarbejde blev vedtaget af Privatarkivudvalget 20. september 2018.

Samtidig blev arbejdsgruppen bedt om at foretage en række forundersøgelser, som blev omdrejningspunktet for workshop nummer to der afholdtes i marts 2019.

Forundersøgelserne omhandlede følgende

1. Juridiske udfordringer
2. Økonomisk udfordringer ved indsamling af digitale arkivalier
3. Muligheden for en fælles indgang til aflevering af private digitale arkivalier
4. Tekniske udfordringer ift. privatarkiver
5. Aspekter af fundraising
6. Viden fra andre lande vedr. håndtering af private arkivalier
7. Undersøgelse af indsamling af private arkivalier hos 18 arkiver og museer med arkiver.

Overordnet set må det på baggrund af forundersøgelserne vurderes, at lovgivningen p.t. kun giver mulighed for, at Rigsarkivet og de 49 kommunale arkiver, oprettet efter reglerne i arkivlovens § 7, kan modtage private digitale arkivalier. Det indebærer, at ingen museer eller specialarkiver ikke kan modtage digitale private arkivalier. Ud fra en mindre undersøgelse hos 18 arkiver og museer kunne det konstateres, at indsamlingen af private digitale arkivalier er stort set ikke eksisterende udover mindre billedsamlinger og digitale

erindringer. Samtidig konstateredes det, at få af de undersøgte europæiske lande var kommet i gang med at indsamle private digitale arkivalier.

De tekniske og ressourcemæssige problemstillinger, herunder evt. fællesindgange til indsamling og formidling, blev anset for at være af en sådan karakter, at de kun kan løses gennem en fælles institutionel indsats.

Resultaterne ledte til formuleringen af selve strategien som udarbejdedes på workshop tre og fire. Jf. bilag 1. Strategien blev godkendt på privatarkivudvalgets møde i juni 2019 og et underudvalg bestående af

Vicedirektør Kirsten Villadsen Kristmar, Rigsarkivet
Områdeleder Mette Hall-Andersen, Rigsarkivet
Seniorforsker og arkivar Jørgen Mikkelsen, Rigsarkivet
Arkivar Jacob Halvas Bjerre, Rigsarkivet
Tidl. Stadsarkivar, Jørgen Thomsen, SLA
Stadsarkivar, Søren Bitsch, ODA
Afdelingsleder, Birgit N. Henriksen, Det Kgl. Bibliotek
Arkivar Ulrich Flaskager Hansen, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

har nu påbegyndt et arbejde, der skal virkeliggøre strategien, i første omgang gennem et konkret indsamlings- og formidlingsprojekt vedr. klimadagsordenen, som forventes at kunne bidrage til etablering af de nødvendige fælles løsninger. Det anbefales derfor, at udvalget genudnævnes med det hovedformål at arbejde videre med virkeliggørelse af strategien.

Bilag 1: Nationalstrategi for private arkivalier

Strategien er blevet navngivet: Strategi for indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af private arkivalier i Danmark 2019-2025.

Indledning

Privatarkivudvalget vedtog i efteråret 2018 at udarbejde en strategi med baggrund i det bekymrende faktum, at kulturbevaringsinstitutionerne gennem en lang årrække ikke har indsamlet meget væsentlige dele af den bevaringsværdige dokumentation, der skabes i den private sektor. Det er hensigten at imødegå denne udfordring ved at udstikke en retning for, hvad udvalget skal arbejde med og samle sin opmærksomhed om. Strategien skal føre frem til igangsættelsen af mere konkrete initiativer på området.

Strategien er foranlediget af et overordnet fælles ønske blandt udvalgets medlemmer om at sikre den historiske dokumentation, der allerede eksisterer, og som den private sektor i fremtiden vil generere – hvad enten dokumentationen har form af papirarkiver eller er skabt digitalt. Privatarkivudvalget vil med denne strategi derfor gøre det muligt for både nutiden og for fremtidige generationer at formidle og forske i kilder fra den private sektor og således blive i stand til skrive *hele* det danske samfunds historie.

Kulturbevaringsinstitutioner som offentlige arkiver, museer, biblioteker, samt lokal- og specialarkiver, herunder arkiver ved virksomheder og forskningsinstitutioner, har gennem århundreder indsamlet og bevaret den papirdokumentation, der er blevet dannet og dannes af private personer, virksomheder, organisationer og andre dele af det danske civilsamfund. Dokumentationen er efterfølgende stillet til rådighed for offentligheden til gavn for samtid og eftertid.

Digitaliseringen af det danske samfund har imidlertid bevirket, at denne dokumentation har ændret sig fra næsten udelukkende at være på papir til i alt overvejende grad i dag at være digital. Udviklingen har været undervejs længe og har i samme omfang fundet sted i såvel den offentlige som i den private sektor.

Rigsarkivet og andre offentlige arkiver har siden 1970'erne indsamlet, bevaret og tilgængeliggjort digitalt skabte arkivalier fra den statslige og kommunale administration. Omfanget har været stigende, og i dag er der i medfør af arkivloven velafprøvede, anerkendte standarder for modtagelsen og bevaringen af digitalt skabte arkivalier fra den offentlige sektor.

I kontrast hertil står den manglende bevaring af historisk relevante digitalt skabte arkivalier, genereret af den private sektor i Danmark.

Årsagerne til denne uhensigtsmæssige udvikling er mange og hænger blandt andet sammen med manglende økonomiske ressourcer og kompetencer hos såvel kulturbevaringsinstitutionerne som i den private sektor. Hertil kommer anderledes lovgivningsmæssige rammer for arbejdet med private arkivalier end for arbejdet med offentlige arkivalier. Men den manglende indsamling skyldes også den hastige teknologiske udvikling, herunder nye og ændrede digitale dokumentationsformer, GDPR, den nye databeskyttelseslov, samt øvrig lovgivning der helt eller delvist afskærer private arkiver og kulturbevaringsinstitutioner, som ikke er omfattet af arkivloven, fra indsamling af data fra den private sektor.

Med undtagelse af Det Kongelige Biblioteks indsamling i Netarkivet, jf. pligtafleveringsloven, er indsamling af digitalt skabte arkivalier fra den private sektor og det øvrige civilsamfund i Danmark således stærkt begrænset. Dette forhold er særdeles utilfredsstillende og danner en alvorlig slagside i bevaringen af den historiske dokumentation af det danske samfund.

Mission

Privatarkivudvalget indgår i et forpligtende samarbejde med udgangspunkt i de forskellige styrker, fokuspunkter og den forskellige viden, som udvalgets medlemmer repræsenterer. Samarbejdet sikrer en omkostningseffektiv indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af den historiske dokumentation, der dannes af private personer, virksomheder, organisationer og andre dele af det danske civilsamfund. Formålet er at skabe et mere fuldstændigt grundlag for forskning i danmarkshistorien og at sikre identitetsskabende dansk kulturarv for både nutidens og fremtidens borgere.

Vision

Privatarkivudvalget afdækker og afhjælper udfordringerne ved indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af private arkivalier – primært i digital form hvor udfordringerne er største. I formålstjenligt omfang etablerer udvalget et fundament for langtidsholdbare fællesløsninger, der sikrer optimal udnyttelse af kompetencer, ressourcer og teknisk viden på tværs af national-, lokal- og specialarkiver samt øvrige kulturbevaringsinstitutioner i Danmark.

Indsatsområder

Privatarkivudvalget vil i kraft af privatarkivområdets massive udfordringer intensivere sin indsats. Det betyder, at udvalget i modsætning til tidligere vil indgå i et mere forpligtende og resultatorienteret samarbejde, anført af klare målsætninger og i nødvendig dialog med bl.a. relevante faglige kredse.

Privatarkivudvalgets virke og engagement retter sig mod de temaer og udfordringer, der til enhver tid vedrører privatarkivområdet. På den baggrund vil udvalget i denne strategiperiode koncentrere sit arbejde om følgende fire indsatsområder:

- Skærpet synlighed
- Fælles løsninger
- Nødvendige ressourcer
- Juridisk afklaring

De fire indsatsområder, som nedenfor nærmere er motiveret og i punktform kortfattet skitseret i handlingspunkter, vil danne grundlag for igangsættelsen af konkrete initiativer på området.

Skærpet synlighed

Udvalget vil udarbejde en kommunikations- og samarbejdsstrategi, der retter sig mod virksomheder, organisationer og andre interessenter, samt udstikke en retning for, hvorledes der kan skabes bevågenhed om privatarkivarbejdet i en bredere del af befolkningen og mobiliseres nye samarbejdspartnere. Udvalget vil arbejde for udarbejdelse af fælles informationsmateriale om både interne processer og til eksterne partnere.

Fælles løsninger

Udvalget vil afsøge muligheden for at skabe og etablere fælles løsninger, der kan sikre en omkostningseffektiv, langtidsholdbar og forsvarlig varetagelse af privatarkivområdet i fremtiden.

Handlingspunkter:

- Udvalget vil prioritere udarbejdelsen af en redegørelse, der opstiller forskellige løsningsmodeller, der i videst muligt omfang muliggør indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af digitalt skabte arkivalier for offentlige arkiver, lokal- og specialarkiver, biblioteker og museer i Danmark. De opstillede løsningsmodeller kan i større eller mindre grad bero på fællesløsninger, men skal tage højde for kulturbevaringsinstitutionernes forskelligartede økonomiske og juridiske muligheder.
- Udvalget vil i det omfang, det er muligt og hensigtsmæssigt, udarbejde en indsamlingsplan, som udstikker retningslinjerne for, hvilke kulturbevaringsinstitutioner der indsamler hvad. Udvalget vil i det omfang, det er hensigtsmæssigt, koordinere fælles indsamlingsprojekter.
- Udvalget vil arbejde for et øget samarbejde om metode- og kompetenceudvikling og afdækning af samarbejdsmuligheder med inspiration fra kendte modeller. Udvalget vil i den forbindelse foretage en analyse af muligheder for og perspektiver i datadistributionsmodeller, fx cloudløsninger, hvor ansvar for hhv. indsamling, bevaring og tilgængeliggørelse af forskellige typer data er fordelt på forskellige institutioner, men hvor data fra den enkelte institution kan samles og tilgængeliggøres i eget digitalt miljø.
- Udvalget vil arbejde for, at kulturbevaringsinstitutioner i højere grad samarbejder om indsamling via Netarkivet og vil i den forbindelse arbejde for øget tilgængelighed til Netarkivet.
- Udvalget vil i formålstjenligt omfang samarbejde om arkivalisk tilgængeliggørelse.

Nødvendige ressourcer

Privatarkivudvalgets medlemmer vil bl.a. gennem fundraising forsøge at tilvejebringe de nødvendige økonomiske ressourcer, der kan virkeliggøre strategien.

Handlingspunkter:

- Udvalget vil udarbejde relevante budgetter, priseksempler og på anden måde indhente nødvendig økonomisk viden, som realiseringen af strategien påkræver.
- Udvalget vil undersøge mulige modeller for økonomisk samarbejde med virksomheder og organisationer, som skaber værdi for disse.

Juridisk afklaring

Privatarkivudvalget vil bidrage til at synliggøre de juridiske problemstillinger, der vanskeliggør realiseringen af strategien.

Handlingspunkter:

- Udvalget vil synliggøre den problemstilling, at kulturbevaringsinstitutioner, som ikke er omfattet af arkivloven, ikke kan indsamle og bevare persondata.
- Udvalget vil synliggøre de uensartede adgangsbetingelser og uklarheder, der hersker vedr. den juridiske status for arkivalisk materiale, der allerede eksisterer og i fremtiden vil blive indsamlet på danske kulturbevaringsinstitutioner.